

Stockholm den 20 november 2018

R-2018/1532

Till Justitiedepartementet

Ju2018/04023/Å

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 24 augusti 2018 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot utredningens förslag, utan välkomnar de rättssäkerhetsgarantier som förslaget i många delar medför. Advokatsamfundet anser dock att rätten till en förteckning över förundersökningens sidomaterial bör kompletteras med en rätt till att få en muntlig beskrivning av materialet. Vidare anser samfundet att upptagningar och uppteckningar, som gjorts vid verkställighet av hemliga tvångsmedel ska bevaras i tio år. Advokatsamfundet avstyrker utredningens förslag avseende överskottsinformation.

Synpunkter

Förteckning över förundersökningens sidomaterial

Det är viktigt att förteckningen på ett enkelt och tydligt sätt åskådliggör vilket material som finns, då det inte sällan är ett omfattande och svåröverblickbart material. När hemliga tvångsmedel har använts i en utredning innefattar sidomaterialet ofta råmaterial ifrån exempelvis masttömningar m.m., som kan vara svårt att tillgodogöra sig för den misstänkte och dess försvarare. Det är därför angeläget att den misstänkte och försvararen

inte bara får tillgång till materialet, utan att man ifrån utredarnas sida vid ett möte också beskriver materialet.

Bevarande av upptagningar och uppteckningar

Det är angeläget att upptagningar och uppteckningar, som har gjorts vid verkställighet av hemliga tvångsmedel bevaras under hela förundersökningen. Detta underlättar efterhandskontrollen av om tvångsmedlet har hanterats på ett korrekt sätt. Det kan också vara så att försvaret vill ta del av materialet vid förberedandet av försvaret. Om det har förekommit hemliga tvångsmedel under förundersökningen och allt inte redovisas i förundersökningsprotokollet är det därför viktigt att det i sidomaterialet tydligt framgår vad som har förekommit samt att försvaret får del av samtliga avlyssnade samtal m.m. Advokatsamfundet är dock av uppfattningen att materialet bör sparas i tio år. Materialet kan bland annat vara av intresse i samband med en resningsansökan lång tid efter att en person har lagförts för brott i en lagakraftvunnen dom.

Överskottsinformation

Advokatsamfundet avstyrker utredningens förslag om att överskottsinformation ska få användas i större omfattning än vad som för närvarande är fallet.

Advokatsamfundet ifrågasätter i och för sig inte att uppgifter från verkställighet av tvångsmedel kan vara användbara även för andra ändamål än det som legat till grund för tillståndet. Hemliga tvångsmedel är dock mycket ingripande för den enskilde och innebär en begränsning av det konstitutionella skyddet för den personliga integriteten. Stor försiktighet ska därför vidtas vad gäller att ge myndigheterna utökade befogenheter att använda så kallad överskottsinformation.

Ur rättssäkerhetsperspektiv är det enligt Advokatsamfundets mening problematiskt att användningsområdet för den utvidgade användningen inte är helt tydligt. Det är oklart vad som närmare anses omfattas av begreppet ”andra ändamål”. Det kan ifrågasättas om Europakonventionens krav på att den nationella lagstiftningen måste innehålla tillfredsställande mekanismer för att övervaka vad som sker med överskottsinformationen, verkligen är uppfyllt (jfr det särskilda yttrandet i utredningen, s. 286).

I utredningen används termen överskottsinformation för all information som avser annat än den brottslighet som legat till grund för tillståndet. Överskottsinformation utgörs ofta av personuppgifter, inte sällan av känslig karaktär. Om det blir tillåtet att lämna ut uppgifter från verkställighet av tvångsmedel på föreslaget sätt riskerar det ytterligare spridning av känsliga personuppgifter och att materialet inte kommer att bli förstört inom i lag angivna tider.

Advokatsamfundet ifrågasätter inte utredningens bedömning att det för närvarande inte finns några indikationer på att missbruk skulle vara vanligt förekommande vad gäller hanteringen av hemliga tvångsmedel. Det är dock inte uteslutet att antalet ansökningar om

att få använda hemliga tvångsmedel skulle öka för det fall det ges ökade möjligheter att använda överskottsinformation. Utredningen konstaterar därutöver för egen del att den missbruksrisk som kan finnas är att det finns ett något större incitament att fortsätta en avlyssning eller granskning av avlyssnat material som annars hade avbrutits. Av utredningen framgår vidare att förslaget, med undantag för vad som föreslås vid användning av överskottsinformation för att avbryta och utreda brott, endast utgör en kodifiering av vad lagstiftaren enligt förarbetena redan avsett ska gälla och vad som i realiteten utan uttryckligt lagstöd redan äger rum. Den tillämpningsglidning utan uttryckligt lagstöd som ägt rum beträffande överskottsinformation läggs således till grund för utvidgning av den lagstadgade användningen av överskottsinformation. Enligt Advokatsamfundet finns det en potentiell risk att den utvidgade rätten till användning av överskottsinformation ytterligare leder till att information används i sådana syften som i sig inte skulle motivera användning av hemliga tvångsmedel. Detta framstår enligt Advokatsamfundets mening som problematiskt (jfr det särskilda yttrandet i utredningen, s. 286 f.).

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg